

Stichting DUPAN
Bronland 12-D
Campus Universiteit Wageningen

Postbus 249
6700 AE Wageningen
info@dupan.nl

Verschijnt 4 x per jaar
Jaargang 7

Op 1 juni 2010 sloegen de verenigingen van de palingkwekers, -handelaren en -visseren de handen ineen om de paling in Nederland te helpen. Zij richtten de Stichting DUPAN op. In datzelfde jaar ontstond het Duurzaam Paling Fonds, in 2017 opgevolgd door het Europese Eel Stewardship Fund. DUPAN hanteerde van meet af aan het motto: samenwerken aan een duurzame palingsector. Daarover berichten we graag in het DUPAN-Journaal.

www.dupan.nl

Een zwangere schieraal ondergaat een echo met ultrasound.

De Eelric-partners met links Arjan Palstra en rechts Katsumi Tsukamoto.

EMFZV-bijdrage aan voortplanten van paling

De aanvraag van Wageningen University & Research en DUPAN voor het onderzoek over 2018-2019 naar de reproductie van aal is gehonoreerd. Het onderzoekswerk wordt door Europa en door DUPAN ook de komende twee jaar gefinancierd. Voor deze tweede fase van het onderzoek zal de focus liggen op de ontwikkeling van geschikt voer om de larven te laten opgroeien tot glasaal.

Het onderzoek vindt plaats op de Universiteit van Wageningen. Hier is in 2016 het EELRIC opgericht, een platform waar wetenschappers uit acht Europese landen, Japan, Nieuw Zeeland en de Verenigde Staten samenwerken. Dit platform timmert inmiddels stevig aan de weg.

In oktober vond in Dubrovnik een wetenschappelijke EELRIC workshop plaats met 10 EELRIC-partners. Bijzonder was de lezing van de Japanse palingwetenschapper Katsumi Tsukamoto. Hem is het gelukt Japanse schieraal te laten voortplanten, de larven volwassen te laten wor-

den en ook die weer te laten voortplanten. Hij liet beelden zien van de 4e generatie Japanse glasaaltjes die in gevangenschap geboren zijn, ofwel gereproduceerd zijn. Daarnaast toonde hij beelden van een Japanse paling op de paaipplaats in de Grote Oceaan, ten Noorden van Guam. Een Europese paling in de Sargassozee is nog nooit waargenomen.

Op 14 december was professor Mark Lokman van de universiteit van Otago, Nieuw Zeeland, op bezoek in Wageningen. Hij gaf een lezing over zijn onderzoek naar de reproductie van Nieuw Zeelandse palingen, specifiek over de

cruciale rol van het steroid hormoon 11-ketotestosteron. Dit hormoon is betrokken bij het schier worden van de vrouwelijke paling en de ontwikkeling van de eicellen. Samenwerking tussen Wageningen en Otago in een vergelijkende studie tussen de Europese en Nieuw Zeelandse aal kan handvaten bieden voor het succesvol afrijpen van paling in gevangenschap.

Ook in Nederland zoekt het EELRIC de meerwaarde van kennisdeling: met Glasaal Volendam zijn besprekingen gevoerd over nauwere samenwerkingsmogelijkheden.

Nederland loopt voorop met Paling Over De Dijk

In de herfst willen geslachtsrijpe palingen (schieralen) vanuit het zoete water naar zee om te gaan paaieren in de zo'n 6000 kilometer verderop gelegen Sargassozee. Op 12 december besloot de EU-Raad om de visserij op paling in zee in heel Europa te verbieden, in het herfst- en winterseizoen. Doel: het beter beschermen van de wegtrekkende schieralen.

In Nederland bestond die maatregel al sinds 2009. Bovendien wordt paling bij die trek naar zee in Nederland ook nog eens geholpen. Want de palingtrek naar zee wordt ernstig belemmerd door gemalen, stuwen, waterkrachtcentrales en sluizen. Daarom organiseert DUPAN in de maanden september, oktober, november en december het Paling Over De Dijk-project (PODD). Schieralen die voor een gemaal of stuw niet verder kunnen, worden door beroepsvissers opgevangen en weer uitgezet op een plek van waaruit ze ongehinderd naar zee kunnen trekken. DUPAN voert het PODD-project uit in samenwerking met een groot aantal andere organisaties, die op een of andere manier betrokken zijn bij het beheer van water of visstand. Daarmee voldoet Nederland niet alleen aan de regels voor bescherming en duurzaam gebruik, zoals in de Europese Aalverordening verplicht is gesteld, Nederland loopt duidelijk voorop met extra maatregelen die bijdragen aan een versneld herstel palingpopulatie.

Tekenen van een groeiende palingstand

In 2016 was er sprake van een snelle stijging van de PODD-vangsten die, dachten we, niet snel overtroffen zouden worden. Toch zullen de vangsten in dit seizoen die van vorig jaar evenaren, of zelfs iets overtreffen. Dit jaar waren de vangsten tot half september zelfs buitengewoon hoog, maar daarna werd het wel wat minder. Met de palingstand lijkt weinig mis te zijn: in het IJsselmeer werd een recordhoeveelheid paling gevangen sinds 2009. In dat jaar werd de gesloten tijd ingesteld en sindsdien mag er de drie belangrijkste maanden van het jaar niet meer worden gevestig.

In Friesland wordt in die periode wel gevestig: hier geldt de centraal aalbeheer, waarbij de vangsten gequoteerd zijn. Die beheermethode blijkt nu zijn vruchten af te werpen: het quotum werd door de Friese vissers nog nooit zo snelolgevestig als dit jaar. Zeker gezien het feit dat de Friese vissers ook nog eens alle palingen tot 28 centimeter lengte terugzetten om nog wat verder door te groeien, terwijl tot 24 centimeter verplicht is. Al met al zijn er dit jaar veel tekenen van een groeiende palingstand.

Projectcoördinator Magnus van der Meer en vissers Freerk Visserman en Jappie Spijkstra

Onvoorspelbare vangsten

In het verleden werd het PODD-project uitsluitend uitgevoerd in de voor visserij gesloten periode: september, oktober en november. In het verleden bleek dat vangsten begin september vaak zo goed waren dat de PODD-periode in een aantal gebieden naar voren is geschoven en er dus al in augustus wordt gestart. Dit jaar bleek weer eens hoe belangrijk dat kan zijn: in de eerste vier weken visserij (tot half september) werd 45 procent van de totale PODD-vangst gerealiseerd. Dat is opvallend, want normaal is oktober de beste maand. Paling blijft een mysterieus dier en hoe volgend jaar de PODD-vangsten zullen zijn, is dan ook door niemand te voorspellen.

Waterkrachtcentrales (WKC's)

Volgens Wageningen Marine Research (voorheen Imares) vormt de stuw met sluizen en WKC in de Maas bij Alphen, het grootste migratieknelpunt voor schieraal in Nederland. In samenwerking met Rijkswaterstaat en NUON werd hier het PODD-project uitgevoerd. En met succes! Er werd 1474 kilo schieraal voorbij dit knelpunt gezet.

Ook bij de WKC in de Nederrijn bij Maurik werd PODD uitgevoerd. De vangsten waren hier boven verwachting groot: vorig jaar werd 2919 kilo schieraal overgezet, dit jaar zelfs 3178 kilo.

Visser's vader en zoon Komen zetten schieraal uit onder goedkeurend oog van controleur Frits van Eldik, Sportvisserij.

De visserij bij de WKC Alphen: Bram van Wijk, Theo van der Zanden en controleur Thom Bijkersma

NUON, die eigenaar is van beide waterkrachtcentrales, is dit jaar een onderzoek gestart naar de mogelijkheden om de centrales minder te laten werken op piekmomenten van de schieraaltrek. Die piekmomenten zijn door onderzoekers van bureau VisAdvies vastgesteld. Ook hebben zij gekeken naar de hoeveelheid schieraal die door de centrales trok. DUPAN heeft aan deze onderzoeken meegewerkt door schieraal 'uit te lenen' voor het onderzoek. Na het onderzoek zijn de schieralen voorbij de WKC's uitgezet. De PODD-vangsten zijn daarnaast gebruikt om een betere indruk te krijgen van het totale schieraalaanbod bij de centrales. DUPAN streeft met dit soort samenwerkingen naar verbetering van de palingstand. Op de kortere termijn door kunstmatig de hoeveelheid uittrekkende schieraal te vergroten via Paling Over De Dijk. En op lange termijn door bevordering van onderzoek naar oplossingen voor de natuurlijke schieraaluittrek.

Friesland

Voor PODD in Friesland neemt het gemaal Roptazijl een speciale plek in: het is de oudste locatie waar PODD wordt uitgevoerd (sinds 2011). Daarnaast wordt op deze locatie gewerkt aan een structurele oplossing van het schieraalmigratieprobleem. Wetterskip Fryslân heeft

Paul Boersma, Minne Boersma en controleur Arie de Boer

PALING OVER DE DIJK 2017

Mensen, *bedankt!*

Dankzij de inzet van deze mannen en vrouwen zijn ook dit najaar weer vele duizenden palingen gered. Volwassen palingen willen graag naar zee om daar voor nageslacht te zorgen. Maar waterbarrières zoals gemalen en waterkrachtcentrales, houden hen tegen. Door palingen te vangen en ze achter de barrières weer vrij te laten, willen de samenwerkende partijen een bijdrage leveren aan de verbetering van de palingstand in Nederland. In het project Paling Over De Dijk, op tientallen locaties verspreid over Nederland, hebben vele mensen, van vissers tot sportvissers, van controleurs tot ingenieurs, zich in de maanden augustus, september, oktober en november sterk gemaakt voor het oer-Hollandse dier dat paling heet.

Daarom namens de Nederlandse paling: mensen bedankt!

1.017 kilo schieraal over de dijk in Harlingen

hier vorig jaar nieuwe, visvriendelijke pompen geplaatst, waardoor de paling ongeschonden naar buiten kan. Alleen als er een zeer grote wateraanvoer is moeten er nog twee niet-visvriendelijke pompen bijspringen. De PODD-visserij is dit jaar dan ook alleen uitgevoerd in het nog niet visvriendelijk gemaakte stuk van het gemaal. De vangsten waren dit jaar dan ook niet erg hoog.

Naast Roptazijl wordt er voor PODD gevist bij twee kleine gemalen rond Franeker. De polder met zijn sloten en vaarten nabij de dorpen Hitzum en Tzum is weliswaar niet bijzonder groot, maar de vette klei in het gebied maken de polder wel een zeer goed paling-opgroeigebied. Bij deze twee kleine gemaaltjes werd maar liefst 398 kilo schieraal gevangen en overgezet.

Spaarbekkens Evides

Waterbedrijf Evides steunt al een aantal jaren het PODD-project. Het gaat hier om grote spaarbekkens die gevoed worden met rivierwater. Jonge paling kan hier wel inkomen, maar de volwassen schieraal kan er niet meer uit en dus niet naar zee. De vangst was dit jaar minder dan in voorgaande jaren. Dat komt doordat in de afgelopen

Henk Biesters en Jaap van Eeuwijk

jaren al veel schieraal is gevangen en overgezet. Het gaat waarschijnlijk wel weer een paar jaar duren voordat er voldoende schieraal aanwezig is om PODD weer goed uit te kunnen voeren.

Vinkeveense plassen en omstreken

De Vinkeveense plassen moeten een belangrijk opgroei-gebied voor paling worden. Daar wil DUPAN zich samen met Waternet en de Vinkeveense beroepsvissers voor inzetten. Waternet richt zich daarbij op het goed uittrekbaar maken en plaatste in 2016 een nieuw visvriendelijk gemaal bij de Pondschoekersluis. Ook liet Waternet vorig jaar onderzoek verrichten naar de mogelijkheden om het sluisbeheer bij gemaal De Ruiter visvriendelijker te maken.

Bij gemaal De Ruiter werd het PODD-project uitgevoerd. Daarnaast werkte DUPAN mee aan onderzoek van Wageningen Marine Research naar de uittrekroutes van schieraal. Een veertigtal bij de PODD-visserij gevangen schieraal werd voorzien van een zender en weer uitgezet. Het grootste deel werd achter het gemaal uitgezet. Zo was zichtbaar langs welke route en hoe snel de overgezette schieraal richting zee zwemt. Een ander deel van de gezenderde schieraal is uitgezet in de Vinkeveense plassen zelf. Die schieraal laten zien via welke routes zij de Vinkeveense plassen proberen te verlaten.

Dit jaar werden er bij gemaal De Ruiter meer schieraal gevangen dan vorig jaar. Daarbij viel de sterke stijging van het gemiddeld gewicht per stuk op: van ongeveer 1500 gram naar maar liefst 2000 gram per stuk. Dat zou kunnen wijzen op een afgenomen palingstand in de Vinkeveense plassen. Afgelopen jaar spraken de beroepsvissers en DUPAN al de intentie uit om samen te werken aan het verbeteren van de palingstand in de Vinkeveense plassen.

In dat kader werd dit voorjaar glasaal uitgezet. Daarnaast hebben de beroepsvissers op eigen kosten ook pootaal uitgezet. Dat zou moeten leiden tot niet alleen een betere palingstand, maar ook tot een weer geleidelijk afnemend gemiddeld gewicht van de schieraal.

Bij het gemaal Terra Nova liet Waternet beheervisserij uitvoeren, waarbij DUPAN financieel heeft bijgedragen aan het overzetten van de gevangen schieraal. Hoewel het slechts om "bijvangst" ging, zullen de 59 over de dijk gezette schieralen van bijna 2 kilo per stuk toch voor vele miljoenen nakomelingen kunnen zorgen.

Wieringermeer

In de Wieringermeer werd PODD uitgevoerd bij het gemaal Leemans. De vangsten waren hier vergelijkbaar met voorgaande jaren. De waterbeheerder, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK), droeg bij in de kosten. Gezien de hoge schieraalproductie die in dit gebied mogelijk is, willen HHNK en DUPAN van dit gebied een belangrijk opgroeigebied voor paling maken. Voor de uittrek van schieraal uit dit gebied zal voorlopig PODD nodig zijn. Er werd 222 kilo prachtige en kerngezonde schieraal uitgezet in de Waddenzee.

Niels en Lammert de Haan en controleur Rob de Graaf

Markiezaatsmeer

Het Markiezaatsmeer staat niet aangemerkt als belangrijk knelpunt voor schieraal. Het ministerie geeft daarom geen visserijonthefing af voor de maanden september tot en met november. Toch wil DUPAN ook hier zoveel mogelijk schieralen uit laten trekken. Daarom wordt de PODD-visserij hier uitgevoerd in december: er is dan geen ontheffing meer nodig. Beroepsvisser Peter Kooistra, natuurbeheerder Brabants Landschap en het Waterschap Brabantse Delta wilden weleens zien of PODD-visserij in december zinnig zou kunnen zijn. Hengelsportvereniging Het Spanjoeltje werd bereid gevonden om ondanks het gure jaargetijde een controleur te leveren voor deze visserij. Bij het schrijven van dit artikel valt te melden dat er in de fuiken bij de eerste lichting 104 schieralen zaten. Deze werden uitgezet in de Westerschelde. We zijn zeer benieuwd hoe deze visserij zich ontwikkelt, de bedoeling is zeker tot aan de Kerst door te vissen, ijs en weder dienende uiteraard!

Martijn Heiboer, Jan Peter Kooistra, Frank van der Kraats en Paul Bevers

Martijn Heiboer

Peter Kooistra, Frank van der Kraats, Erik de Jonge, en Paul Bevers

Niet voor consumptie, maar naar zee geholpen

Vorig jaar hebben DUPAN en de Friese Bond van Binnenvissers samen voor de eerste keer schieraal opgekocht binnen het Friese quotum en uitgezet in de Waddenzee. Toen leverde dat 1017 kilo schieraal op. Dit jaar was het de bedoeling dat op dezelfde manier te doen. De meeste vissers in Friesland hadden echter nog vóór het schieraalseizoen (oktober) hun quotum al volgevist, door het grote aanbod van schieralen in de Friese wateren. De vissers die nog wel mochten vissen - Paul Boersma, Freerk Visserman en Jappie Spijkstra - zorgden ervoor dat er op 21 oktober precies dezelfde hoeveelheid schieraal werd uitgezet als vorig jaar: 1017 kilo. Deze schieraal, die eigenlijk bestemd was voor consumptie, is nu onderweg naar de Sargassoze.

DUPAN heeft dit jaar het initiatief genomen om in december ook paling op te kopen uit het IJsselmeer.

In de late herfst en winter bestaat de palingvangst in het IJsselmeer uitsluitend uit schieraal. Die schieraal wordt altijd verkocht voor de consumptie. DUPAN koopt een deel van deze op het IJsselmeer gevangen schieraal op en zet ze uit in de Waddenzee. In de volgende nieuwsbrief meer daarover.

Helpt u ons mee de paling helpen?

Ook volgend jaar wil DUPAN doorgaan met de opkoop van consumptie-schieraal. En liefst nog meer dan dit jaar. Maar daarvoor is wel extra financiering nodig. Sponsoren zijn dan ook van harte welkom. Voor elke 10 euro zet DUPAN een kilo schieraal veilig over de dijk naar zee. DUPAN ziet graag dat waterbeheerders en natuurorganisaties meehelpen om de palingstand te verbeteren. Maar iedereen die paling een warm hart toedraagt kan bijdragen.

Wil je helpen? Stuur een mail naar info@dupan.nl o.v.v. Podd 2018.

Henk Biesters en Jaap van Eeuwijk.